

Vergaderjaar 2009–2010

30 545

Uitvoering Wet Werk en Bijstand

Nr. 84

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 december 2009

Bij brief van 23 september 2009¹ heb ik u geïnformeerd over de budgetprocessen in het kader van de Wet werk en bijstand. Daarbij ben ik ondermeer ingegaan op het vraagstuk van de toereikendheid van de meerjarige aanvullende uitkering (MAU) in relatie tot de incidentele aanvullende uitkering (IAU).

Overeenkomstig de door mij gedane toezeggingen informeer ik u thans over de afhandeling van de dit jaar ingediende verzoeken om MAU-uitkering over de periode 2009–2011 alsmede over de stand van zaken van het overleg met gemeenten over de te hanteren uitgangspunten bij de beoordeling van de MAU-uitkering in relatie tot de IAU-uitkering.

1. Afhandeling MAU-verzoeken periode 2009–2011

De MAU is dit jaar ingevoerd. Gemeenten die er aanspraak op wilden maken moesten voor 1 april 2009 een verzoek indienen bij de Toetsingscommissie WWB. Acht gemeenten zijn hiertoe overgegaan. Door de Toetsingscommissie WWB is in eerste aanleg getoetst of een verzoek voldeed aan de eisen om voor inhoudelijke beoordeling in aanmerking te komen. Voor alle ingediende verzoeken heeft die toets een positief resultaat opgeleverd. De inhoudelijke toets was gericht op het detecteren van de mogelijke oorzaak van het meerjarig tekort op het inkomensdeel van de gemeente. Dit onderzoek is uitgevoerd door de Inspectie Werk en Inkomen (IWI). Bij haar onderzoek kon IWI gebruik maken van een door een deskundige derde² uitgevoerd oriënterend onderzoek naar mogelijke verdeelstoringen.

Op basis van de rapportage door IWI en de opvattingen daaromtrent van de verzoekende gemeente, heeft de Toetsingscommissie WWB mij geadviseerd over de te nemen beslissingen.

De besluitvorming op de ingediende MAU-verzoeken heeft plaatsgevonden overeenkomstig de door de Toetsingscommissie WWB uitge-

¹ Kamerstukken 2009–2010, 30 545, nr. 77.

² Aarts De Jong Wilms Goudriaan Public Economics bv (APE), gecontracteerd op basis van een aanbesteding

brachte adviezen. Op 7 december jl. zijn alle MAU-beschikkingen verzonden. Van de acht ingediende verzoeken zijn er zeven gehonoreerd en is er één afgewezen.

Ten aanzien van drie gemeenten is geconcludeerd dat het tekort vrijwel niet het gevolg is van het gemeentelijk beleid en de uitvoering daarvan. Deze gemeenten krijgen de maximale uitkering (categorie I), waarbij de compensatie berekend wordt vanaf 102,5% van het gemiddeld budget WWB-inkomensdeel over de periode 2006 tot en met 2008. Voor deze gemeenten is de uitkering drie jaar op het zelfde niveau vastgesteld. De betreffende gemeenten behoeven hun beleid en uitvoering niet te verbeteren, als voorwaarde aan de MAU-uitkering. Omdat de Toetsingscommissie WWB desondanks bij alle gemeenten wel enige verbetering van beleid en uitvoering mogelijk acht, heb ik de gemeenten gewezen op hun verantwoordelijkheid daarvoor.

Ten aanzien van vier gemeenten is geconcludeerd dat het tekort het gevolg is van een combinatie van een verdeelstoornis en het gemeentelijk beleid en de uitvoering daarvan. Deze gemeenten krijgen een lagere uitkering (categorie II), waarbij de compensatie berekend wordt vanaf 105% van het gemiddeld budget WWB-inkomensdeel over de periode 2006 tot en met 2008. Voor het deel van het meerjarig tekort waarvoor is vastgesteld dat er ruimte is het weg te werken door verbetering van het beleid en uitvoering van de gemeente, wordt de uitkering in het tweede en derde jaar afgebouwd. Als voorwaarde aan de uitkering geldt voor deze gemeenten dat zij hun beleid en uitvoering moeten verbeteren, overeenkomstig een door henzelf vastgesteld verbeterplan. Over de voortgang van de uitvoering van het verbeterplan moeten de gemeenten zich voor 1 juli 2010 en 1 juli 2011 verantwoorden bij de Toetsingscommissie WWB.

Eén verzoek wordt afgewezen. De MAU is bedoeld voor gemeenten die (mede) door een verdeelstoornis in het objectief verdeelmodel meerjarig tekort komen. Uit de onderzoeken naar aanleiding van het betreffende MAU-verzoek is gebleken dat het meerjarig tekort van deze gemeente niet veroorzaakt wordt door een stoornis in het objectief verdeelmodel, maar zijn oorzaak vindt in het historisch aandeel voor de gemeente en met name in het feit dat de gemeente de landelijke trend van een afnemend bestand van uitkeringsgerechtigden niet kon volgen. De Toetsingscommissie WWB heeft derhalve geadviseerd het betreffende verzoek af te wijzen.

De besluitvorming over de MAU-uitkeringen 2009 tot en met 2011 kan als volgt worden samengevat:

	Gemeente	Categorie	Uitkering 2009	Uitkering 2010	Uitkering 2011
1	Enschede	I	3.404.200	3.404.200	3.404.200
2	Groningen	I	5.946.032	5.946.032	5.946.032
3	Heerlen	II	3.409.349	2.841.124	2.272.899
4	Kerkrade	I	1.736.242	1.736.242	1.736.242
5	Landgraaf	II	582.069	485.057	388.046
6	Sittard-Geleen	II	2.497.588	2.081.323	1.665.058
7	Tynaarlo	afgewezen			
8	Veenendaal	II	726.216	605.180	484.144
	Totaal:		18.301.696	17.099.158	15.896.621

Zoals beschreven in de brief aan uw Kamer van 8 september 2008¹ is voor de MAU gekozen voor een ontwikkeltraject. Daarbij zal bezien worden of

¹ Kamerstukken 2007–2008, 29 674, nr. 27.

de geconstateerde stoornissen in het objectief verdeelmodel kunnen leiden tot substantiële verbeteringen van de uitkomsten van het model. Daarnaast is ook voorzien in een evaluatie binnen vier jaar na inwerking-treding van de MAU. Ook de uitkomsten van die evaluatie zullen betrokken worden bij het periodiek groot onderhoud dat voorzien is voor het verdeelmodel WWB.

2. Stand van zaken overleg met gemeenten

Op 23 juni 2009 hebben vijf MAU-gemeenten¹ bij uw Kamer aangegeven dat zij content zijn over de MAU en deze voorziening ook gecontinueerd willen zien, maar dat zij zorgen hebben over de toereikendheid van de hoogte van de uitkering. De gemeenten stellen dat de werking van de MAU wordt doorkruist door de huidige economische recessie, resulterend in een forse toename van de bijstandsvolumes. De gemeenten stellen dat zij vanwege de gekozen rekenregels met tekorten van meer dan 10% geconfronteerd kunnen worden en dat, anders dan bij de IAU, niet voorzien is een risicobegrenzing.

In mijn brief van 23 september 2009 heb ik aangegeven dat de MAU-uitkering wordt toegekend voor een periode van drie jaar en een IAU-uitkering voor één jaar en dat een goede vergelijking tussen de MAU en IAU over dezelfde periode uitgevoerd dient te worden. Omdat de eerste lichting MAU-uitkeringen is toegekend over de periode 2009 tot en met 2011 kan die vergelijking pas na 2011 worden uitgevoerd.

In het belang van de MAU-gemeenten ben ik evenwel bereid om alvast een eerste beoordeling te maken over het begrotingsjaar 2009. Dat kan begin 2010 geschieden op basis van voorlopige, niet door de gemeentelijke accountant gecontroleerde jaarcijfers over 2009 en later in het jaar op basis van de definitieve, wel door de gemeentelijke accountant gecontroleerde, opgaven.

Los van de vraag of de door de gemeenten veronderstelde problemen zich daadwerkelijk gaan manifesteren, geldt dat het zoeken naar oplossingsmogelijkheden zeer zorgvuldig dient plaats te vinden. Het feit dat bij de vormgeving van de MAU de economische crisis en de gevolgen daarvan voor de WWB-budgetten en -uitgaven niet waren voorzien, laat onverlet dat niet alleen de belangen van de MAU-gemeenten in het oog gehouden moeten worden, maar ook de belangen van gemeenten die meebetalen aan de toegekende MAU-uitkeringen. De MAU-uitkeringen en de IAU-uitkeringen worden immers geheel respectievelijk gedeeltelijk bekostigd uit het macrobudget WWB-inkomensdeel.

Recent heeft in december 2009 een eerste verkennend overleg plaatsgevonden met individuele gemeenten, de VNG en de Raad voor de financiële verhoudingen over de probleemstelling, de mogelijke oorzaken en de uitgangspunten die gebruikt moeten worden bij de beoordeling van de gemelde problematiek en het zoeken van mogelijke oplossingen. Vanuit het uitgangspunt dat de MAU bedoeld is als een ruimer vangnet dan de IAU is gesproken over de mogelijke oorzaken van een eventueel tegengestelde ontwikkeling. Met name de wijze waarop de hoogte van de MAU-uitkering wordt vastgesteld en het ontbreken van een risicobegrenzing zijn hierbij relevante factoren.

In het overleg van december 2009 is teruggeblikt op de totstandkoming van de MAU, waaronder de wijze van vaststelling van de hoogte van de MAU-uitkering.

Daarover is medio september 2008 uitvoerig met gemeenten gesproken. Verschillende varianten zijn op voor- en nadelen beoordeeld en consensus werd bereikt over de thans in de regelgeving opgenomen variant, waarbij

¹ Enschede, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen.

de MAU-uitkering wordt gebaseerd op de door de gemeentelijke accountant geaccordeerde cijfers over de drie jaren die aan het eerste MAU-jaar vooraf gaan. Op deze wijze wordt recht gedaan aan de gezamenlijke wens om de MAU-uitkering zo eenvoudig mogelijk en met zo min mogelijk administratieve lasten voor gemeenten vorm te geven. Ook sluit deze keuze bewust de mogelijkheid uit van calculerend gedrag door gemeenten die een beroep doen op de MAU. Met gemeenten is daarbij expliciet gewisseld en aanvaard dat de gekozen systematiek ertoe leidt dat de MAU-uitkering voor de ene gemeente meer zal bedragen dan het resterende tekort en voor de andere gemeente minder én dat de feitelijke hoogte van het tekort tijdens de looptijd van de MAU-uitkering geen rol speelt bij de bepaling van de hoogte van de MAU-uitkering. In het overleg van december 2009 is geconstateerd dat hierbij andere keuzen gemaakt kunnen worden, dat de bereidheid bestaat om de gemaakte keuzen nog eens kritisch te heroverwegen, en dat andere keuzen niet zonder gevolgen voor gehanteerde uitgangspunten van transparantie, eenvoud en beperking van de administratieve lasten voor gemeenten doorgevoerd kunnen worden. Voorts is gesproken over het spiegelbeeld van de huidige situatie, waarin de MAU-uitkeringen na vermindering c.q. afloop van de economische recessie waarschijnlijk hoger dan het feitelijk tekort worden vastgesteld. Het zoeken van conjunctuurbestendige oplossingen vinden gemeenten en mijn departement daarbij van belang. Vanuit de wetenschap dat een eventuele oplossing voor de door de MAU-gemeenten gemelde problematiek ten laste komt van het macrobudget WWB-inkomensdeel, heeft met gemeenten een eerste verkenning plaatsgevonden van uitgangspunten aan de hand waarvan kan worden vastgesteld welke gemeenten aanspraak kunnen maken op extra compensatie en op welke wijze het recht daarop moet worden beoordeeld. Daarbij is ook het geldende herverdeelp plafond van 25 miljoen euro verkennend aan de orde geweest. Ten slotte hecht ik eraan als uitgangspunt te nemen dat de MAU-gemeenten een gelijksoortige prikkel als andere gemeenten behouden om hun cliënten te activeren en de wet juist uit te voeren.

Het verkennend overleg leidt ertoe dat verschillende opties nader bezien en beoordeeld moeten worden op voor- en nadelen en dat, mede in relatie tot de eerste beoordeling van de relatie MAU en IAU over het begrotingsjaar 2009, op basis daarvan gekomen wordt tot de te hanteren uitgangspunten. Aan de hand van die uitgangspunten zullen vervolgens de oplossingsrichtingen verkend worden. Naar verwachting kan dit medio maart 2010 plaatsvinden, uiteraard in goed overleg met de VNG, individuele gemeenten en de Rfv. Zodra dat overleg heeft geleid tot oplossingsafspraken zal ik uw Kamer nader informeren.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J. Klijnsma